

Latweeschu Uwises.

Ur augstas Geweschanas - Rummissiones sinau un nowehleschanu.

Nr. 46. Zettortdeenâ 17tâ Novemberâ 1832.

No Z e l g a w a s.

Tanni 13tâ scha mehnescha deenâ pee mums itt jauna leeta notiffusi; jo tanni apgahdaschanas nammâ, fo mehds stallplazzi faukt, zee-tumneekeem, kas daschadu wainu deht tur fehsh, spreddikis tappe turrehts. Jaw senn no tahdas eetaifischanas tappe rumnahts, bet ne kas ne notikke, jo ne sinmaja, fur mahzitaju nemt, kas fwehdeenâs pehz grubteem basnizas darbeem tahdu jaunu Deewa kalposchanu spehs usnemt. Kad nu zeenigs Gubernatora kungs par tahdu fwehtu leetu ar Superdenta kungu bija rumnais, tad Zelgawas Latweeschu draudses jaunais mahzitaish Richter atraddahs tif labfirdigs un gattawâ, ifwehdeenâs pehz nobeigteem basnizas darbeem, pehz pufsheenas pulksten diwejos, zee-tumneekeem Deewa wahrdu sluddinaht, un teem, kas pehz ta ilgojahs, to fwehtu meelastu doht. Zeenigs Gubernatora kungs nopirke dseefinu grammatas, eerahdija leelu istabu, un lifke masu kanzeli, jeb spreddika krehslu uszelt. Superdents mahzitaju tur eewedde un rumnaja mihligus un derrigus wahrduâs us wairak kâ 20 laudim, kas no Latweeschu tautas bija, teem pee firds lifdams, kahda leela schehlafiba ta effoti, kâ waldischana scho jaunu buhschanu eetaifijusi un weens mahzitaish tif mihligs atraddees, teem to wahrdu sluddinaht, zaur fo ween zilweks warr fwehts un fwehtigs tapt. Pehz schihs usrunnaschanas ta masa draudse dseedaja weenu dseefinu, un kad spreddikis bija beigts un Deews peeluhgts, atkal dseedaja dseefininu, un ifkatrs aisgahje us sawu noliftu weetu.

Gandrihs pee wisseem scheem nabbadineem warreja redseht, ka Deewa wahrds, fo zits ilgu laiku nebija dsirdejis, teem gahje pee firds, un zitti par tahdu labbumu preezigi un firsniigi pateize.

Einnaâs, kâ Latweeschu laudis, tã kâ wif-fãs tautas un kahrtas, arri besdeewigi rohnahs, un kad schee zee-tumneekeem labbus darbus buhtu strahdajufchi, tad jaw tee tahdã weeta ne buhtu fluiufchi; bet to warr fazzih, ka Latweeschu tauta Deewa wahrdu, basnizu un labbu mahzitaaju mihlo. Un tapehz arri warr zerrecht, ka schi jauna eetaifischana bes labbeem augleem ne paliks. Dasch grehzineeks ar laifu atsihs sawus grehkus, dauds zeeteem laudim firds taps kustinata un pamihlfinata un us labbahm dohmahm greesta. Tee, kas jau sawu grehku sohdu zeesch, tee labbaki proht to Deewa wahrdu, kas falka: grehks irr kauschu samaitaschana, ne kã tee, kas trakkã prabhã dohma, ka winnu grehki weenumehr weddisees un labbi isdohfees. Ak! un zil dauds buhs to, kas sawas behdas taps eepreezinati un ar to zerribu eedrohschinati, ka Deews teem, kas sawus grehkus atsiht un noschehlo un no teem atgreeschahs, schehligi peedohs un sawu schehligu waigu pahr winneem atkal apgaisinohs.

Par weenu jaunu grammatu.

Jau preeksch kahda laika biju Uwises lassijis, ka Zelgawã weena jauna grammatã dabujama, kas Latweescheem par labbu faraklita, prohti Lindes un Birsgalles zeeniga mahzitaja Schulz Kursemmes Stahstu-grammata. Kad nu man arween prahts us to nessahs fo labbu mahzitees, tad es arri schoreis par to zeltu un naudû nebehdaju, bet us Zelgawu pee zeenigu Steffenhagen kungu nogahjis, isludsohs scho grammatinu un pahrneffu to mahjã. Ak Deews! kahds preeks man bija, to zaurlassoht! Ro dohmajeet brahli? Wiffa schi grammatã tiffai no

mums Latweescheem ween runna; ta mahza, ka muhsu tehru tehwi wezzu wezzds laifds dshwojuschi; kas wifs muhsu semmè notizzis, eefsch farra un meera un wiffadahm buhschanahm; ta isstahsta muhsu lauschu preekus un behdas, un kà Deews tohs lihds schim til schehligi waddijis un usturrejis. Tas man bija itt kà kahds spredikis, no kurra mahzijos ka Deews schehligi un gudri walda, un kas zilwefeem jadarra, un no kahdahm leetahm jafargajahs, kad tee grihb laimi eedabbuht. Bet kà es mulkitis spehschu wifsu tà isteift, kà tur rakstihst? Es nesinnu, fo tee gudri fungi no schahs grahmatas teiks; bet man weenteesigam zilwekam ta itt pehz mannas firds bija, un tà sarakstita, ka es to warreju saprast. Kad biju zaurlassijis, tad man papreekschu kauns bija, ka lihds schim nemas til skaidri wehl nebiju sunajis, fo Deews wifsu muhsu semmitè darrijis; tad sawà firdi itt mihti pateizu tam zeenigam mahzitajam kas mums tahdas jaukas un derrigas leetas isstahstijis; un beidscht apnehmohs, wifsus Latweeschus zaur scheem raksteem luhgt un skubbinah, lai tee jel arri tohs 45 kapeikus netaupa, un rauga, scho grahmatinu rohka dabbuht, no kurras teem leels labbums un leels preeks zelsees.

Bezais Jurris.

Neschehliba prett lohpeem Sprantschu semmè.

Deewa wahrds fakka: taifns zilweks arri apschehlojahs pahr lohpeem.

Zilweks warr walduht pahr wisseem lohpeem, un tohs fewim par labbu walkaht, bet lohpus bendeht, tohs par nepateesu un ar wellifku preeku mohziht un pahr winnu sahpehm sineetees, tas zilwekam naw wehlehts, un neklahjahs, un kas to darra, tam ne irr mihtsta zilweka firds. Deewam schehl! ir paschds kristitds laudis mehshahdus lohpu bendehtalpus redsam, un ne retti behrni, un jauni laudis neween wardes un kruppus, wabbolus un kuffainus, bet arri putnus johlodamees un spehledami mohza. Nemahs ne runna.

schu no teem, kas sawu firgu zaur neapdohmu tà nopuhle un bende, itt kà tas kahds kohks bes juschanas buhtu. Kas to naw redsejis Kursemme!

Neiseneeki, kas Sprantschu semmè bijusch, stahsta, kà neschehligi Sprantschi ar sirgeem mehds darriht. Ne retti us pastehm dabbu redseht, kà sirgi ar augoneem, wahtim un zittahm sahpigahm wainahm rattds tohy eejuhgti, un ar teem weffeligeem lihds neschehligi dsihti. Bet paschà galwas pilsehta, P a r i h s e, irr weena grehziga lusteschana, fo kriftigai waldischanai nemahs ne bij zeeft. Tur irr weens middus, leels plazis, kur ikwakkara stahw laudis, kas wifsus, kas tur staiga, prassa un skubbinah, woi ne grihbcht par lehtu maksu pihli ar afinineem nomehtah? Nabbaga pihle ar strikkeem peeseeta. Kursch to putnu tà trahpe, ka tas tuhlin nosprahgst, tas to paturr, bet kad pihle wehl paleef dshwa, jebchu tai par wifsu meesu affins teff, tas til ilgi fweesch afininus, kamehr to nobeids. Un tapatt tee neschehligi laudis ar daschadeem maseem lohpineem darra. Bet man schaufmas usnahk un reebj, wehl wairak no tahdeem nedarbeem runnah.

Bezaki! nelaujeet saweem behrneem lohpus mohziht! Ne zeeteet, ka juhsu behrni kautkahdai dshwai raddibai lustedamees sahpes darra! Kas kà behrns lohpus mohza, tas buhs sawà laika zilweku bende. Deews, kas lohpeem dshwibu dewis, tas teem arri preeku un labbumu wehle!

Leeli Kohki.

Gan pee mums arri irr leeli, garri un resni kohki, bet tee wiffi naw nefas prett teem brihnuma leeleem kohkeem, kas schurp un turp zittas semmès rohnahs. Amerikas semmè, ne tahlu no ta leela pilsehta Mexiko (Meschiko), pee weenas basnigas irr feschi tahdi leeli un warren wezzi kohki. Weens kungs preeksch kahdeem 3 gaddeem to weenu kohku ar strikkeem irr ismehrojis, un atraddis, ka tas 120 (simts un diwidemits) pehdu garfch bija, un rinkis apfahrt ne

majak kà 41 (tschetrdesmits un weenu) pehdu mehroja. Tee Jnderi, kas tur dsihwo un taggad fristiti laudis irr, scho kohku leelà gohdà turr, un zitfahr, kad wehl pagani bija, tam uppurus, kà deeweklam, effoht atnessuschi. Schohs kohkus sau zih presses. Labbi kohki irr dauds simtus gaddus wezzi, un no zitteem sinna, kà tuhstoschus gaddus wezzi irr un arweenu wehl aug. Kad tee leelaki un resnaki sarri woi eeplichst, woi tohp nolausi, tad kohks eefschpuffè sahlf puht un preekschlaità nokalst un ismihst.

Einnama leeta, ka siltàs semmès par leeleem resneem kohkeem isaug, kas muhsu semmè kruhmi irr, un mehš pohdòs pukku stahdus leekam un kohpjam, kas sawà ihstà dsuntà semmè, no kurrenes tee pee mums irr atnessi, leeli kohki irr.

„Wunsch ustizz mannam gohda prah tam.“

Jsgahjuschà seemà prett waffaru es staigaju pa eelahm Pehterburges pilskeshtà. Rahds ohrmanna puiss no 13 gaddeem pa to paschu eelu pamasam sohleem ween brauze. Wunsch ar mannim eefahze tà sarunnatees:

Wunsch. Rungs, woi man ne buhs juhs fur aiswest?

Es. Pateizu, mans draugs, es labbak eemu kahjam.

W. Juhs laikam kahjam gan ne eetu, ja tas ne buhtu juhsu pascha patisshana. Jo ko paschi gribbam, to mehš weeglaki isdarram, ne ka to, us ko muhs ar speeschanu speesch.

Es. Kas tew, dehs, speesch pee braufschanas?

W. Man ja palihds tehvam galwas nandàs nopelnibt un zittas atdohschanas.

Es. No kurrenes tu effi? mans jaunais draugs!

W. No Nowgorodes es esnur atnahzis seemas eefahkumà un taggadin es stahwu deenestà pee kahda ohrmanna meislera. Tas man dohd 10 rublus par mehneschu un wehl maissi un pirti klacht.

Es. Zif tu gan nopelni par deenu?

W. Zà kà trahpahs, wiffas deenas ne irr weenadas, daschureis 5 rublus, zittureis tikkai 3.

Es. Tad taws fainneeks gan ne sinn, zif winnam no tew nahkhs?

W. Kapehz ne? es winnam waffaròs to stahstu, kad es tam to naudu atdohmu.

Es. Labbi, dehs, bet tu warri winnam doht zif gribbedams.

Schè tas sehns labbi nesapratte mannus wahrduš, winsch palikke kà mehms un skattija us mannim ar plattahm azzim, ka gribbedams no mannim ko prassibt; bet es jo prohjam teizu:

Es. Winsch ne sinn zif tu par deenu effi pelnijis, un tu warri ikreis kaut ko sewim paturreht.

W. Sewim paturreht? Lai Deews man pasfarga no tahda grehka. Kà drihsttu es to darriht? Woi ta nauda tad ne peederr winnam? — un winsch ustizz mannam gohda prah tam! kà warretu es winnu krahpt? Tad gan labbak buhtu winnam kaut ko nosagt no aisshg-tas lahdes.

Ur scheem wahrdeem winsch aisbrauze tahlak ne gaididams wairs us mannu atbildeschanu, un es paliktu kà apkaunehs zaur winna wallodu.

Kad fainneeks un kungs mums un muhsu gohda prah tam kaut ko ustizz — un mehš tomehr gribbetum winnu krahpt un afsagt, tad tas irr leelaks un gruhtaks grehks ne ka wiffa zitta sahdsiba.

L.....g.

Kas wilku staryà, tam jakauz lihds ar wilku

tas irr: Kas nejhgu un launu zilweku staryà, tam arri waijaga nejhgam un launam tapt. Kas dohs! Zà schis fakkamais wahrds ne irr saprohtams. Kà tad? Prohti tà: Pirmà kahrtà: tew ne buhs wilku staryà eet, bet wilkam zellu greest. Dhtrà kahrtà: Ja ne warri

wilkam ismukt, tad falki: es esinu zilweks un tu effi wilks. Treschâ kabrtâ: ja ne warri us ne kahdu wihsî wilkam zittabi ismukt: tad kauz arri mannis labbad brihtinu lihds ar wilku, bet ne reij un ne plehs kohpâ ar wiinnu kauschu jehrus, ka ne nahktu jehgeris, tew lihds ar wilku noschaut.

P . . . . .

Lahtscha tehws ar dehlu.

Celsh luhschneem, fur tam bija midsenis,
Wifs zauru deenu puë jaunajs lahjis,
Pagallam flinkis palizis.
Weendeen, fur atkal labbi krahjis,
Pats lahtscha tehws itt lehnigi
Wirs ohsola pakehris shtu sauju
Un fauzis: „Puht tew wairs ne sauju!“
Tam eesweede par degguni.

Râ meschâ rihbeja, tâ kauze
Las flinkotajs; tad islihbis
Un kaku ruhzoht atsteepis,
Par bendi wezzu tehwu sauze.
„Pagg,“ wezzajs kluffam sazzija,
„Tew netahrpin es uskaut dohschu“ —
Un laide wiinnam frustam muggurâ
Nolautu preedi wirs par fohgu kohschu,
Ka muggurkauts tam kriksteja.
Râ falkis klufs nu ruhzeis probjam ffehja,
Un wezzajs midseni nekad to neredseja.

Kad nelgus fohd' ar lehnibu,
Tad stenu un waid' tee aplam dikti;
Det kad teem useet ittin pikti,
Tad ne teiz tee ne wahrdinu.

— pb.

Teesas fluddinaschana.

Us pawehleschanu tahs Reiserifkas Majesteetes,
ta Patwaldineeka wiffas Kreewu Walsts 2c. 2c. 2c.,
tohp no Wirgas pagasta teesas wiffi tee, kam kahdas
taisnas parradu prassichanas pee teem fainneekem
Kanderu Pehtera un Bruweru Lappina buhtu, par
turu mantahm, dehl inventariuma truhkuma un zit-

teem parradeem konkursis noliktis, uskauti, pee sau-
deschanas sawas teesas celsh to starpu no 8 nedde-
lahm un wiswechlaki lihds to 17tu Dezembera f. g.,
kas par to weenigu un isflehdsamu terminu noliktis
tappis, pee schihs pagasta teesas peeteiktces, un tad
to sagaidiht, kas pehz likkumcem spreesis tapë.

Wirgas pagasta teesa 22trâ Oktober 1832. 1
(S. W.) ††† Vintik Jehkabe, pagasta wezzakais.
(Nr. 65.) J. F. Goebel, pagasta teesas ffrihweris.

* * *

Celsh Kurfschu muishu pagasta weens gaischi beh-
ru sirgs, 4 celsh 5tu gaddu wezs, no weena swescha
tschiggana atstahts. Kam taisnas parahdischanas pee
schahda sirga irr, lai astonu neddelu starpâ, no ap-
patschrafftitas deenas pee schahs pagasta teesas peetei-
zahs un sagaida prett maksas un mitteklu atlihdina-
schanu sawu peederrumu atdabbuht; bet pehz scho lai-
ku tas sirgs uhtropë pagasta lahdei par labbu pahr-
dohts tapë.

Kurfschu pagasta teesa 22trâ Oktober 1832. 1
(S. W.) ††† Saule Mikkelis, pagasta wezzakais.
(Nr. 121.) L. Schmidt, pagasta teesas ffrihweris.

* * *

Krohna Usmetes muishâ 60 flauzamas gohwis us
renti dabbujamas. Zurklast arri ta sweijoschana us
Usmetes = Lakfu = un Jlsif = esaru tohp isfohlita, un
tee termihni kurrôs sawu sohlichanu pee schihs paga-
sta teesas warr peenest, irr nolikti us 2tro Dezember
un 3oto Dezember f. g. un us 29to Janwar nahkoscha
1833scha gadda.

Kendes pagasta teesa, 4ta November 1832. 3
Whning Kristis, pefschdetajs.
L. Heydinger, pagasta teesas ffrihweris.

Zitta fluddinaschana.

Tanni nakti starp 25to us 26tu Oktober deenu
Krummessu mahjâs, kas pee Kerklinu muishas pee-
der, 2 gaddu wezs wallakis (isruhnihts sirgs), sagtë.
Winsch irr widdujadâ augumâ, gaischi pahtajs, ar
baltu bleffi us peeres, tschetrahm baltahm kahjahm
lihds lohzekli, us muggura, fur aste fahkâhs, ar diwi
pirksta plattu baltu strihpi, mellu asti un farreem, kas
us labbu puffi gull, un labba aufe weena pirksta plat-
tumâ eegreesta. Kas scho sirgu atskappehs, jeb Ker-
klinu muishâ taisnu sinu no ta dohs, labbu pateizi-
bas naudü dabbuhs. Kerklinu muishas waldischana,
27ta Oktober 1832. 1

Es ist zu drucken erlaubt.

Im Namen der Civiloberverwaltung der Ostseeprovinzen: J. D. Braunschweig, Censor.

No. 448.